UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifideliu[m]

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De precepto decimo:

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

Visual Library

tcariſ ſuis ad pñiam ꝛ ad cõfeſſionem
exhortabat attẽtiꝰ: q̃s ille audire rẽnuit
ꝫ dixit Ego ad iudiciũ dĩ citatꝰ cõparui
et ad etñã dãnatõem iudicatꝰ ſũ ſine oĩ
ſpe ſalutis: qꝛ ſicut nõ exercui miſcðiam
ꝛ cõpaſſionẽ ad paupes xpi: ſic eadẽ di/
ſtrictõe ſine miſcðia ſentẽtiatꝰ ſũ: ꝛ ſic in
felicẽ aĩaꝫ expirauit. ꝛ res ꝛ corpꝰ ꝛ aĩaꝫ
ꝑdidit Vñ Jacobi. 3. Judiciũ fit ei ſine
miſcðia q̃ hic nõ facit miſcðiam. ❡ Se
primi ſunt q̃ ꝯcupiſcũt honorẽ ꝛ pulchri
tudinẽ ꝓximi: honorẽ ꝓpt exaltatõem ꝛ
ſupbiam. pulchritudinem ꝓpt hoc vt
hominibꝫ placeant: ꝛ hoc eſt pccm̃ Sꝫ
ſi naturalit quis appeteret pulchritudi/
nem nõ tñ ꝯ deũ ꝓpt hoc viuere vellet:
ſic q̃ñq ꝑt eſſe ſine pccõ. ❡ Octaui ſunt
q̃ famuluꝫ vel ancillam ꝓximi ſibi attra
hunt: cũ tñ alias a ſuitio recedere nõ in
tendunt quod eſt ꝓhibitũ in lege vt hꝫ
Exodi. 20. Nõ cõcupiſces ſuum vl an/
cillam. ꝛc̃. Itẽ eſt ꝯ legem nature: quia
hec eſt lex naturalis. Quod tibi nõ vis
fieri. vide ne feceris alteri. Et chriſtꝰ in
euangelio. Que vultis vt faciant vobis
hoĩes. ꝛc̃. Ergo ſi tu hẽes famulũ vl fa
mulã fidelẽ ꝛ non velles ꝙ tibi q̃s eũ vel
eam abſtraheret: ſic ꝛ tu ꝓximo teneris.
Noni ſunt q̃ nimio amore afficiũtur de
ſuperbia: tamen infra deum: ꝛ ħ ẽ venia
le. ❡ Decimi ſunt q̃ appetunt aliena cũ
voluntate conditionata: ſcilicꝫ ſi poſſent
hẽre ſine offenſa dei ꝛ iniuria ꝓximi: ꝛ tũc
vel nullũ vel tantũ eſt veniale pccm̃. ſiue
talem ꝯditõem actualit addant ſiue ha
bitualit eã intendãt.

De decimo p̃cep.

NOn concupiſces vxorem pro/
ximi tui Vbi prohibetur om
A nis concupiſcẽtia carnis. qꝛ ĩ
ſexto p̃cepto ꝓhibuit actũ car
nis: hic ãt ꝓhibet ꝯcupiſcẽtiã carnis.
❡ Vbi ſciendũ ꝙ ꝯ hoc p̃ceptũ faciunt
quattuor genera hoĩm. ❡ Primi q̃ de/
liberate concupiſcunt ꝛ libent ope actuꝫ
perpetrarent ſi poſſibile ipſis foret. ꝛ ta/
les contra preceptum dei faciunt ꝛ pec/
cant mortalit. Verbi gratia. Si quis
vna die centũ domꝰ intraret: ꝛ in q̃libet
domo ꝯcupiſcentiã malã ſibi per viſum
acquireret: tot peccata mortalia acq̃re/
ret. Vnde Matth. 5. Qui viderit mu/
lierẽ ad concupiſcendã eam: iaꝫ mecha/
tus eſt eam in corde ſuo. ſcꝫ vt ꝯcupiſcẽ/
tia tranſeat in affectũ cordis ꝛ in conſen/
ſum rationis. Et etiã ſi facultas aſſit fa
cere diſponat: iã mechatus eſt eã in cor/
de ſuo. qꝛ ſm iura voluñtas ꝓ facto repu
tat. ❡ Scði ſunt qui vellent ꝛ poſſent ꝫ
timent mundũ ꝛ ſcãdalum. Sed ſi ſci/
rent ſe poſſe latere in hoc actu: nec deuꝫ
nec ſanctos nec ſalutem anime curarent
quin hoc potius ꝑpetrarẽt. Et tales q̃
ſic dimittunt: deũ grauiter offendũt qꝛ
voluntas eſt deliberata ad actum illũ.
B ❡ Tertij ſunt q̃ non ꝯcupiſcunt
nec actũ ꝑpetrare volunt: ſed faciunt vt
concupiſcãtur: vt multe mulieres. ſimi/
liter ꝛ virgines que ad hoc ſe lauãt ꝛ or/
nant vt amabiliores fiãt. que non ſoluꝫ
in plateis ꝛ choreis: imo etiã in eccleſia
corda viroꝝ vulnerãt: dum eis nunc co/
lore albo: nunc rubeo. nũc familiari col/
loquio: nunc manuũ iniectione: nũc vul/
tus compoſitione: nũc oculoꝛuꝫ laſciua
intuitione laqueum ꝛ occaſionem ruine
p̃ſtãt. Et tales qui ſic non concupiſcunt
nec actũ facere volunt ſed concupiſci vo/
lunt ſũt occiſores aĩaꝝ. Vnð Bern̄. in
ſmõe. Nonne videt tibi grauiorem ab
eo xps ſuſtinere perſecutionẽ. qui ſugge/
ſtione maligna exemplo pernicioſo ſcã/
dali occaſiõe ab eo ꝑuertit aĩas quas re
redemit. q̃ꝫ a iudeo qui ſãguinẽ eiꝰ effu/
dit. C ❡ Quarti ſꝫ q̃ non ꝯcupiſcũt
nec etiã actum facere ꝓponũt: ſed tamẽ
delectãtur in moroſa delectatione cum
plena ratione ꝛ volũtate. Et talis moro
ſa delectatio eſt peccatum mortale. Cõ
tra quod heu multi faciunt tã mulieres

ꝙ̄ viri quales nolūt cōcupiſcere nec vel/
le concupiſci ab alijs. tamē volunt agere
die feſtū in reliquijs nociuaꝝ ⁊ turpiū co
gitationū: q̄d tñ nimis eſt periculoſum:
q̄ꝛ facillime ex hoc pcc̄m mortale incur/
rit: vt ꝓbat Jacobꝰ ī canonica ſua cū de
Concupiſcētia id eſt interioꝛ animi dele
ctatio cum conceperit: ſub audiēdo con
ſenſum rōnis: parit peccatum mortale.
Sciendum ſm̄ Greg. ꝙ humana tem
ptatio perficitur in tribus. ſ. ſuggeſtiōe.
delectatione ⁊ conſenſu. Si enim ſug/
geſtio inducit paſſionem que eſt ſubitus
motus cogitantis ſeu delectantis in re
cogitate: ſic eſt veniale peccatuꝫ. Si au/
tem ſuggeſtio inducat paſſioneꝫ que eſt
quedaꝫ anime formalis deliberatio: tūc
aut nō eſſe ſentitur delectatio in tali co/
gitatione: ⁊ ſic vel non eſt peccatum vel
ſolum veniale: Aut ſentitur delectatio ī
cogitando: ⁊ hoc dupliciter. aut tūc deli
beratio rationis non conſentit in dele/
ctationem: ⁊ ſic eſt adhuc veniale. aut cō
ſentit: ⁊ ſic eſt peccatum mortale: ſiue cō
ſentiat in delectationem interioꝛis actꝰ:
ſiue conſentiat in ip̄m opus. Cuius ra/
tio eſt: quia non ſolum conſenſus verus
puta cum quis cōſeñtit in opus: eſt pec/
catum mortale. ſed etiam interp̄tatiuus
vt cū quis conſenſit in ſolam delectatio/
nem interioꝛem: non auteꝫ in opus. Et
hoc habet veritatem ſi delectatio cadat
ſuper obiectum includens in ſe deformi
tatem ad rectam rationem. Si āt quis
non delecteᷓ in delectatione turpi: puta
ſi alicui placeat cogitare de ſpecie alicu/
ius mulieris pulchꝛe abſq̄ꝫ iſta deformi
tate ꝯcurrente: ſic ꝯſenſus in talem dele
ctationem non erit peccatum mortale ſꝫ
potius veniale.

Explicit tractatꝰ de decē preceptis.

Incipit tractatꝰ De nouem peccatis alienis

Nouem ſūt peccata aliena
quoꝛuꝫ ſi peccatoꝛ aliquis
in morte vno deprehenſus
fuerit ſic damnatur ac ſi ī ꝓ
prio Licet hoc nobis vide
atur mirabile ꝙ homo damnetur ꝓ alie
nis ſicut pro proprijs. Ideo omnes ſol
licite diſcite nouem eſſe genera hominū
que breuiter dicam qui dānanᷓ ꝓ alie/
nis peccatis ſm̄ ꝙ ſunt nouē pcc̄a aliēa
Primū eſt iuſſio ſcilꝫ cū quis iubet al
teꝝ peccare. Verbi grā. Dominꝰ q̄ iu/
bet famulū. vel pater q̄ iubet filiū. ⁊ do
mina que iubꝫ ancilla hec facē que ſunt
contra charitatē dei ⁊ ꝓximi. ſicut ruſti/
ci q̄ iubēt ſuos famulos dāna inferꝛe ꝓ/
ximis cū pecoꝛibꝰ ſuis in graminibꝰ vel
in ſegetibꝰ: vł dñā q̄ iubet ancillā ad ꝑ/
tū alteriꝰ ire ⁊ ibi gramina alteriꝰ recipe:
q̄d tñ bene cognoſcit eſſe ꝯtra volūtatē
illiꝰ cuiꝰ eſt ꝑratū. Et ſi niſi vnū pannuꝫ
plenū graminibꝰ ancilla ex iuſſu dñe re
cepiſſet: dñā obligaᷓ ad reſtitutōeꝫ Itē
mechanici in ciuitatibꝰ q̄ iubēt ſuos fa/
mulos infideliᷓ laboꝛare ſua artificia.
Item pāniſices q̄ iubent pānuꝫ nimis
exceſſiue laniare ⁊ extrahere. Itē caupo
nes q̄ iubent famulos mēſurā cū vino n̄
bene implere. Item parētes qui iubent
filios ⁊ filias choꝛizare: ⁊ ſic d̄ alijs. Or
quicquid iuſſiſti quod eſt contra chari/
tatem dei ⁊ ꝓximi in iſtis reus es. ⁊ dā/
naberis cum illis qui hoc ex iuſſu tuo ꝑ
petrauerunt. Unde Sap. 18. Simi/
li pena ſeruus cum domino afflictus eſt
imo quādoq̄ꝫ iubentes plus peccāt ꝙ̄
faciētes. Herodes enim nō decollauit
Joannem. tamen ita reus eſt tanquaꝫ
cum ꝓpria manu feciſſꝫ. Et hoc quare ſ
quia iuſſit. Similiter pylatus qui nō
crucifixit xp̄m ꝓpria manu: ſꝫ milites ſui